

נושא אשה ואח"כ ילמוד תורה וכו' ריחיים על צוארו וכו'

קדושין כ"ט ע"ב: "אמר רב יהודה אמר שמואל: הלכה נושא אשה ואח"כ ילמוד תורה. ר' יוחנן אמר: ריחיים בצוארו ויעסק בתורה? ולא פליגי הא לן והא להו". הגמרא מסבירה שהמחלוקת נובעת מן ההבדלים בתנאי החיים שבין א"י ובבל. עיין רש"י ותוספות כאן.

האשה מכונה כאן "רחיים". לפי השקפתנו אין כנוי זה מתאים ובודאי אינו נאה. והלא הורגלנו בצחות לשון חכמים ומה עוד שר' יוחנן נשתבח ע"י מורו רבי על שנמנע מבטוי פוגם בדבורו; כלום כאן זנח את דרכו? לכן חושבני שאין הכנוי מוסב כלל על האשה.

בדף הבא, קדושין ל' ע"ב, אומרת הגמרא: "האב חייב בבנו... ללמדו אומנות מנלן? אמר חזקיה דאמר קרא: 'ראה חיים עם אשה אשר אהבת'. אם אשה ממש היא, כשם חייב להשיאו אשה כך חייב ללמדו אומנות. אם תורה היא, כשם שחייב ללמדו תורה כך חייב ללמדו אומנות". הפעל "ראה" בא כאן בהוראת דאגה כמו בבראשית ל"ט כ"ג או מלכים א' י"ב ט"ו. התבה "חיים" פירושה כאן צרכי חיים. לפי זה אומר לנו הפסוק: דאג לפרנסתך עם האשה אשר אהבת, זהו פירוש עמוק ומתאים יותר מאשר: שמח בחיך עם האשה וכו'.

חזקיה — הוא מורו של ר' יוחנן — מבין את התבות "ראה חיים..." כדרישה ללמד אומנות על מנת לדאג לפרנסת הבית. כל זמן שהבחור היה רווק בודאי לא היה צריך לדאוג לפרנסה ובפרט אם נזכר את מנהגי החיים של העמלים בתורה: פת במלח תאכל וכו'. לא כן ראש המשפחה אשר חייב לדאוג לאשה ולילדים. כבכל הזמנים היה עול הפרנסה כבד מאד גם בימי האמוראים ועיין פסחים קי"ח ע"א: קשין מזונותיו של אדם כפליים כיולדה, ועוד שם. מכאן שענין "ראה חיים" היה משא כבד על כתפיו של כל ראש משפחה. אם אין מדקדקין באותיות התבות "ראה חיים" וממהרים לקוראן כאחת — הגוין הוא כ"רחיים", לזה מתכוון ר' יוחנן באמרו: ריחיים בצוארו ויעסוק בתורה. הוא ממשיך את דברי רבו חזקיה ושואל: בשעה שהצו "ראה חיים" הוא כרחיים על צואר ראש המשפחה עליו לעסוק בתורה?

ויש להדגיש שנאמר כאן "לעסוק" שפירושו להעמיק בחמר הנלמד (עי' טו"ז או"ח סי' מז סק"א), אבל לעיל נאמר ישא אשה ואח"כ ילמד תורה.

קלא

[מתק: ע'לים בדברי חס"א
ובש"א -
הרב חלק אינטרוי]